

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Učební osnova předmětu

CIZÍ JAZYK

pro SOŠ a studijní obory SOU
s návazností na základní školu

(3 – 4 vyučovací hodiny týdně, tj. za čtyřleté období studia 12 – 16 hodin)

Schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
dne 3. září 1999, čj. 27 669/99-22 s platností od 1. září 2000 počínaje 1. ročníkem

1 POJETÍ VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

1.1 Obecný cíl předmětu

Vyučování cizím jazykům ve středním odborném školství je jednak součástí všeobecného vzdělávání, doplňuje a prohlubuje systém jazykového vzdělávání, které je propojeno s dalšími vyučovacími předměty a zdroji informací; jednak představuje specifické jazykové vzdělávání vymezené studovaným oborem. Vede žáky k rozvíjení celé řady **všeobecných kompetencí** (především z oblasti znalosti reálií a kultury zemí studovaného jazyka, sociokulturních dovedností, rozvíjení osobnosti a studijních návyků) a k rozvíjení **komunikačních kompetencí** ve zvoleném jazyce.

Jazykové vyučování plní cíle **všeobecně vzdělávací a výchovné** zaměřené na harmonický rozvoj osobnosti žáka, jeho morálních a charakterových hodnot a specifický cíl **komunikační** rozvíjející nezbytné jazykové znalosti a dovednosti potřebné k dorozumění v cizím jazyce.

1.2 Výchovně-vzdělávací cíle

1.2.1 Rozvíjení všeobecných kompetencí

Proces vzdělávání směřuje k systematickému rozvíjení a prohlubování všeobecných kompetencí žáka zasahujících do těchto oblastí:

- znalost reálií vztahujících se k zemi nebo k zemím studovaného jazyka a navazujících na znalosti reálií domácích, tj. faktické znalosti především o geografických, demografických, ekonomických a politických faktorech;
- znalosti kultury a praktické znalosti a dovednosti sociokulturního chování založené na znalosti specifického sociokulturního kontextu, týkající se např. odlišností v každodenním životě, mezilidských vztahů, hlavních hodnot, event. neverbálních prostředků komunikace, pravidel společenského chování v daném kulturním prostředí, povědomí o kulturních a sociálních odlišnostech naší země a zemí studovaného jazyka;

- rozvíjení osobnosti žáků výchovnými faktory přispívajícími k jejich osobní identitě, jako jsou postoje, motivace, hodnoty, přesvědčení, kognitivní styly a vlastnosti osobnosti a utváření a rozvíjení pozitivních emocionálních vlastností a společenských názorů a postojů (např. tolerance k příslušníkům jiných národů a kultur). Výchova člověka zodpovědného, samostatného, tvořivého a aktivního, který dovede využívat svých komunikativních, personálních a interpersonálních dovedností v každodenních osobních i pracovních situacích;
- prohlubování studijních dovedností a využívání získaných pracovních návyků k efektivnímu a samostatnému studiu (rovněž k případnému studiu dalších cizích jazyků), pro povolání a další vzdělávání, ať již ve vysokoškolském studiu nebo kontinuálně v daném oboru; rozvíjet schopnosti používat osvojovaný jazyk k získávání nových informací především používáním nových technologií ve vzdělávání (internet, databáze a další zdroje informací), ale také čtením nebo poslechem textů, používáním různých druhů slovníků a jazykových příruček, audiovizuálních prostředků aj.

Všeobecné kompetence povedou k prohloubení osobní mobility a adaptace žáků na změny a možnosti zapojit se do mezinárodní spolupráce.

1.2.2 Komunikační kompetence

- Vyučování cizím jazykům směřuje k tomu, aby žák, v návaznosti na učivo základní školy,
- užíval jazyk jako prostředek k dorozumění, k jiným způsobům myšlení, ke sdělování a získávání informací,
 - rozuměl významům témat pojednávajících o problémech současného života a uměl se k nim vyjadřovat,
 - interpretoval témata a hovořil o nich v kontextu,
 - komunikoval v běžných každodenních situacích,
 - používal jazyk pro potřeby spolupráce v daném oboru a využíval poznatky vztahující se k budoucímu povolání,
 - používal strategie k zaktivizování těchto kompetencí.

Řečové dovednosti

Receptivní dovednosti

Žák:

- rozumí konverzaci či besedě mezi dvěma i více účastníky pronesené i v rychlejším tempu,
- rozumí komunikativním podnětům rodilého mluvčího jako pracovního partnera i v méně frekventovaných situacích,
- rozumí hlavním myšlenkám souvislých delších projevů rodilých mluvčích pronesených v normálním tempu řeči i s méně pečlivou výslovností a s neznámým, snadno odhadnutelným jazykovým materiálem (tj. přibližně do 9 % neznámých výrazů či tvarů s převahou takových, jejichž význam lze snadno odhadnout z kontextu nebo ze situace), s konkrétní i abstraktní tematikou,
- rozumí některým zprávám v rozhlase, zprávám v televizi a programům pojednávajícím o běžných tématech,
- rozumí rozhovorům ve filmech pronášeným srozumitelně,
- rozumí argumentům, pokud je mu známé téma,
- ovládá různé druhy čtení (informativní, orientační aj.) a umí je soustavně používat,
- umí číst s porozuměním přiměřeně náročné texty týkající se současných problémů (vyjadřuje k nim své postoje a názory), adaptované i jednoduché autentické odborné

a populárně odborné včetně firemní literatury (reklamní a nabídkové prospekty, jednoduché pracovní návody k výrobkům apod.) obsahující neznámý jazykový materiál v rozsahu přibližně 10 %; umí je interpretovat a vyjadřovat se k jejich obsahu,

- umí při čtení využívat odhadu neznámých výrazů, používat překladových a jiných slovníků, je seznámen se základy překládání odborných textů do mateřského jazyka.

Produktivní dovednosti:

Žák umí:

- s oporou o poznámky či osnovu přednést stručnou zprávu na dané téma,
- sdělit i písemně zaznamenat hlavní myšlenky či informace z delšího vyslechnutého nebo přečteného a přiměřeně náročného odborně zaměřeného textu,
- v rámci osvojovaných témat samostatně hovořit, s přípravou i bez ní, o přečteném či vyslechnutém textu, zhlédnutém pořadu apod., vyjadřovat své hodnocení, názory a postoje, souhlas či nesouhlas s názory ostatních,
- hovořit na téma týkající se oblasti jeho zájmu, souvisle na všeobecná témata týkající se veřejného (politického, společenského, hospodářského, kulturního) života naší země a zemí oblasti studovaného jazyka, umí vysvětlit svůj názor na přednosti a nevýhody různých řešení,
- poskytnout potřebné informace apod., podat základní informace o naší zemi,
- podle charakteru studijního oboru a budoucího povolání řešit pohotově a správně obvyklé pracovní situace, telefonovat v cizím jazyce, podat zprávu či sdělení; samostatně souvisle pohovořit o svém oboru a představě budoucího povolání,
- samostatně, popř. s použitím slovníků a jiných jazykových příruček zformulovat vlastní myšlenky ve formě sdělení, vyprávění, osobního formálního i neformálního dopisu, popisu, výkladu, vyprávění na dané téma v rozsahu 200–300 slov a předkládat důvody pro a proti jednotlivým hlediskům,
- vyplňovat formuláře a dotazníky,
- **vypracovat životopis, žádost** (o přijetí do zaměstnání), **příhlašku** (do konkurzu, ke studiu), **odpověď na inzerát** a zhotovovat základní písemnosti důležité z hlediska budoucího povolání,
- psát zprávy, poznámky a informace z vyslechnutého textu, výpisky z přečteného textu,
- přepsat vzkaz podle diktátu nebo ze záznamníku,
- psát soukromé dopisy, ve kterých dokáže osvětlit osobní vztah k událostem a zážitkům.

Interaktivní dovednosti

Žák umí:

- vést rozhovor, klást otázky, vhodně a adekvátně situaci reagovat na projevy partnera, v reakcích vyjádřit i své názory a postoje,
- pohotově, jazykově správně a společensky vhodně reagovat na běžné situace každodenního života, např. v obchodě, na ulici, na nádraží,
- aktivně se zúčastnit diskuze na známé téma a předkládat a obhajovat svá hlediska, umí formulovat své myšlenky v diskuzi a nacházet odpovídající výrazy, formu projevu přizpůsobovat okolnostem,
- diskutovat s kontrolou gramatické správnosti, že je možná běžná interakce s rodilým mluvčím, ve které nedochází k chybám, které by způsobily nedorozumění závažného charakteru,
- vést korespondenci (např. dopis, fax, e-mail); projednat text dohody, smlouvy; vyměňovat si poznámky atd.

Uvedené vzdělávací cíle jsou vyjádřeny formou požadavků na výstupní dovednosti a znalosti žáků v rozpisu učiva.

1.3 Charakteristika učiva

Obsahem výuky zaměřenému k plnění komunikativního vzdělávacího cíle je systematické rozšiřování a prohlubování znalostí, dovedností a návyků, které si žáci osvojili v učivu základní školy, obsažených v těchto kategoriích:

- Řečové dovednosti (produktivní, receptivní, interaktivní ústní i písemné)
- Jazykové prostředky; jazykové funkce
- Tematické zaměření obsahu
 - Základní tematické okruhy všeobecného i odborného zaměření
 - Komunikační situace

Řečové dovednosti se rozvíjejí na základě **jazykových prostředků, komunikačních situací a jazykových funkcí, základních tematických okruhů** a specifických okruhů z oblasti studovaného oboru. Hlavní náplní a obsahem výuky je tedy nacvičování jak ústního, tak písemného vyjadřování, to je práce s texty v mluvené a písemné podobě. Neoddělitelnou součástí uvedených kategorií jsou jazykové reálie.

1.4 Pojetí výuky

V jednotě s výchovnými a vzdělávacími cíli příslušného typu školy a studovaného oboru směřuje výuka k dosažení Standardu středoškolského odborného vzdělávání 3. úrovně v cizím jazyce.

Učební osnovy jsou cílového charakteru a každá škola je bude podle svého typu, materiálních podmínek a stupně pokročilosti žáků aplikovat.

Osnovy předpokládají návaznost na zvládnuté učivo základní školy v rozsahu 400 vyučovacích hodin, avšak mnohé omezující faktory (např. nekvalifikovanost učitelů základních škol, rozdílná úroveň jednotlivých škol v regionech) ovlivňují jejich plnění. Proto výuka ve střední škole často na vzdělávací cíle základní školy nemůže navázat. Je potřeba ověřit na začátku studia skutečnou úroveň komunikativních znalostí a dovedností, rovněž úroveň všeobecných kompetencí žáků na počátku vyučování ve střední škole vstupními testy a žáky diferencovat s ohledem na jejich reálné znalosti.

Doporučuje se korigování a upevňování mluvnického učiva postupně v delším časovém období (přibližně do jednoho roku) v souvislosti se souběžným osvojováním dalšího učiva.

Během opakování a vyrovnávání učiva v prvním roce výuky by měl vzniknout homogenní kolektiv, v opačném případě je potřeba vytvořit více homogenních skupin (např. skupina výrazně pokročilých a ostatních žáků) s pozdějšími diferencovanými nároky na přístup vyučujícího. Vyučující diagnostikuje žáky podle základních typů učení (auditivní, vizuální), rozlišuje žáky se specifickými poruchami učení a žáky ze základních škol s rozšířeným vyučováním jazyků, a podle analýzy podmínek vybírá a rozšiřuje prostředky, kterými by dosáhl úspěšných výsledků v učení.

V procesu osvojování cizího jazyka záleží na motivaci a vůli žáků. Významným úkolem vyučujícího je rozvíjet a podporovat zájem žáků o studium zvoleného jazyka (případně jazyků dalších) a trvalý zájem o vzdělávání. Je třeba vytvářet ve vyučovacích hodinách přátelskou, pracovní a tvůrčí atmosféru, která napomáhá žákům získat sebedůvěru, pracovat zodpovědně a samostatně a zažívat pocitu uspokojení z pokroku a úspěchů dosahovaných při studiu. Využívá působení prostředí jiné kultury na žáky a vytváření kontaktů mimo školní prostředí

(školní exkurze, stáže v zemích studovaného jazyka) nebo besed s účastníky cest nebo s rodilými mluvčími ke zvýšení zájmu žáků o studium cizího jazyka.

Jazykové prostředky

Při přípravách na vyučovací hodinu bere vyučující v úvahu zvláštnosti jednotlivých tříd, zamýšlí se nad individuálním přístupem k jednotlivým žákům. Upevňuje a prohlubuje jazykové prostředky, které jsou základem řečových dovedností. U žáků této věkové kategorie, kteří jsou již schopni jistého stupně logického myšlení, se opírá o strukturu mateřského jazyka, dosavadní poznatky žáků systematicky utřídí, vede je k získání představy o struktuře studovaného jazyka. Využívá integrujících teorií moderní lingvodidaktiky, vychází z kontextu přiměřeného znalostem, věku, zájmům a potřebám žáků. Zprostředkovává gramatické učivo vyváženou kombinací aktivního nácviku pomocí komunikace s teoretickým poučením o jazykovém systému.

Na základě textu (jak mluveného, tak psaného) si žáci osvojují a upevňují gramatické učivo v obměňovaných a náročnějších kontextech (odlišnosti mluvnického učiva jsou zprostředkovávány ve vztahu k mluvnici mateřského jazyka), systematicky rozšiřují zejména slovní zásobu v daných tematických okruzích a znalosti reálií s důrazem na současné dění. Ve 2. a 3. ročníku dochází k prohlubování a rozvíjení cizího jazyka v obecné rovině, v posledním roce studia je třeba se zaměřit více na odborný jazyk s důrazem na potřeby žáků podle studovaného oboru a odborného zaměření. Slovní zásoba se rozšiřuje na základě jednoduchých odborných textů odpovídajících studijnímu, resp. kmenovému oboru studia. Zvuková stránka jazyka se upevňuje a dále rozvíjí i v této etapě studia.

Ve 4. ročníku by měl vyučující diferencovat požadavky na žáky odcházející do zaměstnání a žáky, kteří zamýšlejí pokračovat ve studiu na některé z vyšších odborných, nebo vysokých škol.

Řečové dovednosti

Receptivní dovednosti

Při čtení nebo poslechu s porozuměním se využívá autentických i adaptovaných textů, nahrávek rodilých i nerodilých mluvčích v různorodém kontextu. Poslech s porozuměním se zařazuje častěji, zejména v etapě vyrovnávání učiva. Ověřuje se různými formami (např. zachycením některých dílčích informací, rozpoznáním daných výrazů ve vyslechnutém textu, odpověďmi „ano – ne“, konfrontací s obrazem nebo situací, doplněním chybějících částí replik do předepsaného cvičení nebo dialogu s mezerami, odpověďmi na kontrolní otázky, reprodukcí a úplným opakováním vět, záznamem hlavních informací, překladem problematických celků nebo vazeb do češtiny atd.). Náročnost textu se stupňuje, rovněž jeho délka, syntaktická složitost, počet neznámých výrazů určených k odhadu. Vyučující by měl věnovat pozornost přípravnému komunikativnímu stadiu poslechu (zasazení do situace, předvídání obsahu apod., případné lexikální přípravě atd.) ve své přípravě na vyučovací hodinu a mít na paměti zvýšení efektivity přímé práce s žáky v hodině. Podle podmínek školy je vhodné zařazovat ukázky z filmů, rozhlasových nahrávek, avšak připravené k didaktickému využití. Významná a motivující je přímá konfrontace žáků s rodilým mluvčím v interaktivní komunikaci.

Hlavním cílem prohlubování dovednosti čtení s porozuměním je koncentrace na schopnost samostatného tichého čtení. Žák se naučí používat různé strategie čtení v souladu se zadanou úlohou, je veden k práci s různými druhy slovníků, s příručkami a další informativní literaturou. Texty by měly žáky zajímat, měly by být přiměřeně strukturně náročné, přínosné z hlediska neznámých výrazů a nových tvarů a využitelné k dalšímu

zpracování. Podle druhů textů se využívají nejen k nácvičku nového učiva a ke stimulaci ústního projevu, ale i jako vzoru samostatného písemného projevu. Žáci mohou řízeně, ve skupině nebo individuálně, pracovat s texty uměleckými.

Produktivní dovednosti

Vyučující rozvíjí ústní vyjadřování jak monologické, tak interaktivní ve skupině. Volí metody přiměřené vospělosti a věku žáků, navazuje na komunikativní dovednosti osvojené v základní škole.

Ústní vyjadřování dialogické rozvíjí vyučující na základě vytvořených řečových vzorců, které často opakuje, doplňuje a dále rozvíjí, nejen z hlediska obohacování slovní zásoby, ale i z hlediska sociokulturní dovednosti získávat a poskytovat informace v rozvinutých interaktivních činnostech. Systematicky procvičuje schopnost formulovat a klást otázky, odpovídat víceslovně a rozvíjet odpovědi. Organizuje práci ve dvojicích nebo skupinách, které diferencuje v závislosti na poznání jejich schopností a vnitřních vztahů. Dbá, zejména ve vyšších ročnících, na vyváženost přesnosti vyjadřování z hlediska splnění komunikativního záměru s pohotovostí reakce. Řízený projev přechází v projev volný, jehož rozsah se postupně zvyšuje a obsah tematicky rozšiřuje. Když si žáci ve vyšších ročnících osvojí základní prostředky pro aktivní účast v diskuzi (s oporou o prostředky mateřského jazyka a kulturního chování), zadává tematicky vhodný rámec ke stimulaci diskuze, kterou v počáteční fázi moderuje, později přenechává iniciativu skupinám. Podporuje samostatnost jejich ústního projevu. V ústním vyjadřování překračuje vyučující rámec memorování a rozvíjí vyjadřování na základě myšlení, spojování souvislostí a aktivizace slovní zásoby.

Interaktivní dovednosti

Ve třídě by měla být rozšířena frekvence interakcí, např. vytvářením příležitostí k ústnímu vyjadřování a jiných způsobů spolupráce. Častým opakováním zařazovaných krátkých rozhovorů s nacvičenými jazykovými funkcemi se posiluje zapamatování žáků. Vhodnou organizací dbá vyučující na aktivní zapojení všech žáků do ústního vyjadřování. Motivujícím prvkem může být i dialog mezi žákem a vyučujícím. Vyučující dbá na poskytování zpětné vazby o chybách (např. metodou nepřímého opravování chyb) a vede žáky k sebehodnocení.

Ústní projev žáků je vhodné stimulovat vizuálními, audiovizuálními, auditivními pomůckami a vytvářením přirozených komunikativních situací.

Písemný projev rozvíjí vyučující systémem stupňovaných cvičení, v nichž je nácvik uvědoměle zaměřen na výstavbu logicky strukturovaných a ucelených textů s důrazem na zvládnutí a funkční využívání prostředků (také pravopisných), typických pro písemný projev. Žáci opakují, procvičují a rozšiřují znalosti a dovednosti ze základní školy. V pokročilejší etapě – od třetího ročníku – je třeba rozvoj písemného vyjadřování diferencovat v souladu s typem školy a výběr témat přizpůsobit zájmům nebo profesní orientaci žáků. Využití témat z oblasti vědy, techniky, ekonomiky apod. záleží na typu školy a dostupných textech. Důležitou roli při rozvíjení písemného projevu hraje příprava písemného projevu.

Kontrola a hodnocení

Předmětem hodnocení je zejména pokrok v rozvoji řečových dovedností (hlavně postupné zdokonalování ústního projevu – jeho srozumitelnost, plynulost, bohatost slovní zásoby, gramatická správnost, také schopnost komunikace), ale i dílčí výsledky v osvojovaných jednotlivých jazykových prostředcích. Žáci prokazují kvalitní osvojení slovní zásoby včetně odborné slovní zásoby daného studijního oboru. Vyučující průběžně kontroluje výsledky učení, včetně domácí přípravy ústní i písemné, kterou žákům promyšleně zadává. Zařazuje

kontrolní didaktické testy osvojeného učiva zaměřené na poslech a čtení cizojazyčných textů s porozuměním, na gramaticko-lexikální znalost jazykových prostředků. Vede žáky k sebehodnocení. Zařazuje kontrolní písemné práce (1 – 2 v jednom ročníku dle praktických potřeb absolventů, z nichž jedna může být pojata jako domácí), které by ověřily schopnost souvislého písemného projevu žáků. Zadání písemné práce by mělo být v souladu s probraným a procvičeným učivem (kontrolním pracím předcházejí cvičné práce a dílčí úkoly) a mohou mít dvě části spojené (test a samostatný písemný projev). Ve vyšších ročnících se samostatný písemný projev výběrově tematicky vztahuje k příslušnému oboru a typu školy. Časová dotace udělená písemným kontrolním pracím činí v 1. – 2. ročníku 60 minut, ve 3. – 4. ročníku 90 minut.

Studium je ukončeno maturitní zkouškou. Veškerá výuka cizího jazyka je založena tak, aby zohledňovala požadavky maturitní zkoušky v jejích dvou kvalitativně odlišných výstupech, tj. dvou úrovní státní části maturitní zkoušky a specifické výstupní úrovně její školní části, která odráží také specifika jednotlivých škol a oborů studia.

Doporučujeme organizovat výměny žáků, studijní pobyty, účastnit se mezinárodních programů na podporu mládeže v odborném vzdělávání a aplikovat znalosti cizího jazyka v projektovém vyučování, případně jiných činnostech školy.

Podle stupně pokročilosti žáků a charakteru studovaného oboru doporučujeme uplatnit ve výuce komunikaci z pracovního prostředí žáků v odborném jazyce, nebo, ve spolupráci s vyučujícími odborných předmětů, uskutečnit u vybraného tématu dvojazyčné vyučovací hodiny.

Základní učebnice volí vyučující z široké nabídky v souladu s cíli a zaměřením studijního oboru a s podmínkami výuky. Informace o učebnicích se schvalovací doložkou MŠMT ČR najde ve věstnících MŠMT ČR, v databázi VÚOŠ a v časopise Cizí jazyky. Učebnice a učební texty při vzdělávání žáků lze vhodně kombinovat tak, aby bylo dosaženo cíle vzdělávání stanoveného ve vzdělávacích programech. Je vhodné používat kvalitní základní učebnici obsahující jak komunikativní materiál, tak mluvnické učivo a doplňovat ji doplňujícím výukovým materiálem (autentické i adaptované texty v psané i mluvené podobě, gramatická cvičení apod.) s ohledem na potřeby žáků a typ školy. Volba odborně zaměřených autentických materiálů je ponechána na výběru učitele a měla by vycházet především z budoucích profesních potřeb žáků. Kromě dovednostní jazykové složky bude posílena složka poznatková (např. aktuální informace o nových přístrojích, materiálech, technologiích aj.). Je potřeba se seznámit s novými ucelenými řadami komunikativních učebnic s utříděným gramatickým materiálem od českých autorů a nepoužívat z hlediska komunikativního cíle výuky žáky nemotivující učebnice. Kromě základních učebnic využívá k aktualizaci a motivaci žáků cizojazyčné časopisy pro školní výuku, firemní a odbornou literaturu podle profesní orientace žáků, audiovizuální a jiné pomůcky a podle vybavení školy nové technologie vzdělávání včetně multimediálních výukových programů. Vyučující velmi uvážlivě vybírají programované texty sloužící především k opakování a procvičování učiva nebo k individuálnímu vzdělávání. Těmito texty (např. na CD-ROM), jakož i vyhledáváním, tříděním a zpracováváním informací z internetu lze zvýšit motivaci žáků.

Je nezbytné, aby vyučující aktualizovali své znalosti jazyka vzhledem k jeho vývoji i k vývoji kultury, a zdokonalovali své vyučovací metody včetně znalosti nových teorií osvojování a užívání jazyka.

Hodinová dotace

Rozsah výuky za dobu studia činí:

při 3 vyučovacích hodinách týdně, tj za dobu čtyřletého studia 12 týdenních vyučovacích hodin, tj. 387 hodin celkem,

při 4 vyučovacích hodinách týdně, tj za dobu tříletého studia 16 týdenních vyučovacích hodin, tj. 516 hodin celkem.

Učební osnovy jsou zpracovány pro výuku v rozsahu 12 – 16 týdenních vyučovacích hodin za dobu studia celkem, tzn. v celkovém rozsahu 380 – 520 hodin za dobu studia při 3 – 4 hodinách výuky týdně. Skutečný rozsah výuky cizího jazyka celkově i v jednotlivých ročnících se řídí schváleným učebním plánem daného studijního oboru.

V případě hodinové dotace nad 12 hodin se nemění cíle výuky, ale sleduje se vyšší úroveň a kvalita komunikativních kompetencí žáků včetně odpovídající rozšířené slovní zásoby (tj. 170 – 200 lexikálních jednotek za rok při jedné vyučovací hodině týdně).

2 ROZPIS UČIVA

1 **Řečové dovednosti**

Rozvíjejí se komplexně na základě osvojování jazykových prostředků, v komunikačních situacích a jazykových funkcích, prohlubováním základních i specifických tematických okruhů a poznatky o zemích studovaného jazyka.

Pro orientaci vyučujících odkazujeme v závorkách kurzívou na požadavky učebních osnov cizích jazyků základní školy:

(Žák by měl umět ze základní školy:

rozumět přiměřeným projevům našich i rodilých mluvčích, a to přímým i reprodukováním,

pohotově se vyjadřovat v běžných každodenních situacích,

stručně vyjádřit svůj vlastní názor ústně i písemně,

využívat četby k získání nových poznatků,

pracovat se slovníky a dalšími příručkami,

znát nejdůležitější informace o zemích studovaného jazyka.)

2 **Jazykové prostředky; jazykové funkce**

Učivo jazykových prostředků navazuje na učivo základní školy, které se cyklicky upevňuje a cyklicky rozvíjí.

2.1 Výslovnost

(Žák by měl ze základní školy:

znát pravidla výslovnosti,

mít upevněné správné výslovnostní návyky.)

- zdokonalování a korigování zvukové podoby jazyka s důrazem na odlišnosti od češtiny a na jevy narušující komunikativní hodnotu projevu,
- upevňování výslovnosti frekventovaných zkratkových slov používaných v příslušném jazyce a mezinárodně užívaných slov,
- osvojování výslovnosti odborné terminologie.

2.2 Slovní zásoba

(Žák by měl ovládat ze základní školy přibližně 1500 – 1700 lexikálních jednotek produktivně z tematických okruhů a komunikačních situací a receptivně slovní zásobu v souvislosti s poslechem a čtením)

- slovní zásoba přibližně 2000 nových lexikálních jednotek (tj. asi 5 lexikálních jednotek v jedné vyučovací hodině) osvojených produktivně, včetně frazeologie běžného společenského styku za dobu studia celkem. Podíl odborné slovní zásoby činí 10 – 13 %, tj. asi 200 – 300 výrazů z odborné terminologie studovaného oboru (zhruba 200 výrazů z obecně odborného a 50 ze specificky odborného jazyka),
- produktivní slovní zásoba (slova a lexikální jednotky), k níž se řadí i ustálené výrazy, např. pozdravy, idiomy, frázová slovesa, ustálené obraty apod.

2.3 Mluvnice

(Požadavky na znalosti mluvnice žáka ze základní školy jsou uvedeny v rozpisu učiva pro jednotlivé jazyky)

- jevy morfologie a syntaxe příslušného cizího jazyka nezbytné pro dorozumění v běžných situacích každodenního života (vyjádření kvantity a kvality,

časových a prostorových vztahů – současnosti, předčasnosti a následnosti, stupňování, podmínky, možnosti a nemožnosti, jistoty a nejistoty, vůle – zákazu, příkazu, přání, žádosti, průvodních okolností děje, pravděpodobnosti, opakovatelnosti, fázovosti apod.),

- další mluvnické prostředky, a to zejména v oblasti tvoření složitějších syntaktických útvarů v návaznosti na učivo základní školy,
- méně frekventované jevy potřebné pro porozumění textu, zejména čtenému a gramatické prostředky vyskytující se v odborném jazyce receptivně.

2.4 Pravopis

- prohlubování učiva základní školy zejména u jevů, jako je pravopis osvojované slovní zásoby a pravopisné změny, k nimž dochází při tvoření nových mluvnických tvarů,
- dělení slov,
- psaní velkých písmen, mezinárodních a zkratkových výrazů a slov z odborné terminologie,
- základní pravidla pro interpunkci souvětí v souladu s nově probíraným mluvnickým učivem s důrazem na odlišnosti od češtiny.

2.5 Jazykové funkce

v rozdílných životních situacích a různých stylistických rovinách ve vztahu k rozvoji jazykových znalostí a projevů v potřebné šíři, variabilitě a bohatosti, např. pozdravy při setkání, představování, loučení, použití vhodných obrátů při oficiálním a neoficiálním oslovení, dovednost dokázat si vzít slovo, vstoupit do debaty, vyjádřit souhlas a nesouhlas, svolení a odmítnutí, nespokojenost; vyjádřit návrh, upozornění, radu, zákaz, příkaz, úmysl, ochotu, slib, naději, přání, blahopřání, překvapení, pozvání, radost, obdiv, vděčnost, lítost, vhodně poděkovat, poprosit nebo požádat; adekvátně vyjádřit emocionální a psychické stavy.

3 Tematické zaměření obsahu

3.1 Základní tematické okruhy

upevňují, cyklicky rozšiřují a prohlubují učivo základní školy a doplňují se o nová témata odpovídající potřebám a zájmům žáků i ve vztahu k problematice studovaného oboru a budoucího povolání, přičemž se některé oblasti prolínají. Žáci získávají znalosti a dovednosti nejméně z těchto oblastí společenského života: **osobní**, zaměřené na domov, vztahy v rodině a s přáteli a individuální zvyky a chování – zájmy a záliby,

veřejné, vztahující se k běžným vztahům ve společnosti (obchod, úřady, vztah k médiím, kultura a volný čas obyvatel, ...),

vzdělávání, která se zaměřuje především na vzdělávací instituce,

zaměstnání a práce, zahrnující nejdůležitější činnosti vztahující se k povolání, práci a zaměstnání; z oblasti pracovního života specifické tematické okruhy vztahující se k příslušnému směru odborného vzdělávání a potřebám žáka s ohledem na budoucí povolání.

Příklady témat:

- rodina, společenský styk,
- město (region), ve kterém žijeme a jeho okolí,
- oblékání a móda,
- volný čas a jeho organizace,
- kultura a sport,
- sociálně-patologické jevy ve společnosti,

- stravování,
- příroda a ochrana přírody,
- cestování,
- péče o zdraví a zdravý životní styl,
- člověk a média,
- veřejný život,
- umění; věda a technika,
- vzdělávání,
- Česká republika,
- země příslušné jazykové oblasti; Evropská unie,
- zaměstnání a práce

a podle směrů vzdělávání a profesního uplatnění a zaměření budoucích absolventů **specifické tematické okruhy**, které stanoví škola.

Ve volbě a rozsahu tematických okruhů je třeba se přizpůsobit charakteru studovaného oboru, stupni pokročilosti, zájmu a potřebám žáků.

3.2 Komunikační situace

Osvojení **komunikačních kompetencí** souvisejících se získáváním a poskytováním základních informací o osobách, místu, čase, předmětech a jevech, např.: dotaz na cestu a podání informace o cestě; nakupování a komunikace v obchodě; výměna informací o možnostech ubytování a stravování; objednání a placení např. pokoje v hotelu, služeb, jídla v restauraci; kupování jízdenky na vlak, autobus, metro, letenky; zavolání taxislužby (udání cíle, placení jízdného); telefonování; podání doporučeného dopisu; domluva setkání; návštěva kulturní nebo sportovní akce, lékaře aj.

Vybrané komunikační situace funkční z hlediska charakteru studijního oboru a budoucích profesních potřeb žáků, zejména u oborů, ve kterých žáci budou využívat jazyk k přímé komunikaci se zahraničním partnerem.

3 ROZPIS JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ JEDNOTLIVÝCH JAZYKŮ

Přestože cíl výuky cizím jazykům je společný, ve výuce jednotlivých jazyků je zapotřebí respektovat typologické zvláštnosti a specifika jednotlivých jazyků a soustředit pozornost zejména na jevy v mateřském jazyce neexistující, nebo fungující na odlišných funkčních principech. Těmto specifickým jevům, nikoli výčtu všech osvojovaných jevů, je věnována tato kapitola. **Navazuje se na osvojené základy jazykových prostředků dané osnovami základní školy, které se opakují, upevňují a cyklicky rozšiřují.**

*Pro orientaci vyučujícího uvádíme požadavky na výstupní znalosti mluvnického učiva žáků základních škol (tj. **vstupní úroveň** žáků středních škol) podle učebních osnov předmětu cizí jazyk vzdělávacího programu Základní škola, který schválilo MŠMT ČR dne 30. 4. 1996 pod čj. 16 847/96-2 s platností od 1. 9. 1996 včetně úprav a doplňků.*

ANGLICKÝ JAZYK

Podle konkrétní situace školy si žáci osvojují jednu z variant anglického jazyka (britskou nebo americkou). Během studia jsou receptivně seznamováni se základními odlišnostmi varianty druhé.

Výslovnost

- další rozvíjení výslovnostních návyků,
- slovní přízvuk,
- větný rytmus založený na přízvučném principu a s ním související redukce přízvuchných a nepřízvuchných slabik, větný přízvuk,
- rytmus a intonace anglické věty.

Slovní zásoba

- tvoření slov (předponami, příponami, skládáním),
- antonyma, homonyma, synonyma, homofona, akronyma,
- ustálená slovní spojení,
- tzv. false friends,
- konverze,
- frázová slovesa,
- idiomy.

Mluvnice

Žák by měl umět ze základní školy:

Tvarosloví

Podstatná jména

*základní principy užívání členů v kontextu,
množné číslo, nepravidelné množné číslo frekventovaných podstatných jmen,
konkurenční způsoby vyjadřování českého 2. pádu,
vyjadřování kvantity u počitatelných a nepočitatelných podstatných jmen.*

Přídavná jména

*stupňování přídavných jmen pomocí přípon a víceslabičných přídavných jmen,
nepravidelné stupňování.*

Zájmena

*užívání osobních a přivlastňovacích zájmen u podstatných jmen označujících osoby obou rodů (a doctor - he, she; his, her),
zástupné one,
zájmena přivlastňovací nesamostatná a samostatná,
zájmena zvratná,
zájmena ukazovací a tázací, neurčitá (konkurence other – another, others – the others).*

Číslovky

základní číslovky 1 – 100.

Slovesa

*sloveso be, have(got), otázka a zápor,
slovesa modální; minulý čas modálních sloves a opisné modální konstrukce,*

*should – doporučení a rada (s přítomným infinitivem),
nepravidelné tvary frekventovaných významových sloves,
slovesné časy: přítomný čas prostý a průběhový, budoucí čas prostý, blízká budoucnost
going to, minulý čas prostý sloves be, have, do a minulé tvary pravidelných sloves,
průběhové tvary minulého a budoucího času, předpřítomný čas prostý,
plné i stažené slovesné tvary,
gerundium se slovesy „libosti a nelibosti“,
nejfrekventovanější frázová slovesa
vyjádření změny stavu: get, turn, become.*

Příslovce

tvoření příslovci příponou -ly, pravidelné stupňování.

Větná skladba

*Pevný slovosled anglické věty. Skladba věty jednoduché. Vazba there is/are. Věty
oznamovací, rozkazovací a tázací. Vyjadřování záporu. Souvětí souřadné a podřadné.
Vedlejší věty vztažné (se zájmeny vztažnými i bez zájmen) příslovečné, časové, místní,
příčinné a účelové (zkrácené infinitivem); souvětí podmínkové – splnitelná podmínka. Řeč
přímá a nepřímá (mimo souslednost časů). Nepřímý rozkaz. Slovosled nepřímé otázky.
Předložka na konci doplňovací otázky. Tázací dovětky.*

Tvarosloví

Podstatná jména:

- členy, vynechávání členů,
- vyjadřování množství, počitatelnost a nepočitatelnost,
- gerundium ve funkci podstatného jména,
- zástupné one, that,
- vyjadřování českých pádů slovosledem i předložkami (of, to, with, by), další analogie českých pádů,
- nepravidelné tvoření množného čísla,
- tvoření a užití přivlastňovacího pádu.

Přídavná jména a příslovce:

- pravidelné a nepravidelné stupňování přídavných jmen a příslovcí, tvoření a stupňování příslovcí a jejich význam, systematizace,
- postavení přídavných jmen a příslovcí ve větě,
- výrazy very, quite, rather, too apod. před přídavnými jmény a příslovci,
- významové rozlišení příslovcí typu hard – hardly.

Zájmena:

- zájmena vztažná, neurčitá; much, many, (a) little, (a) few; both – all; zájmena zdůrazňovací a zvrtná; zájmeno you ve smyslu člověk,

Číslovky:

- číslovky základní od 100, číslovky řadové, jejich zvláštnosti v angličtině; letopočet, datum, měna, udávání času; vyjadřování množství, základní matematické pojmy (zlomky, desetinná čísla), telefonní čísla, formulace adres, míry a váhy.

Slovesa:

- další využití sloves be, have a do jako sloves pomocných i významových,
- verbonominální konstrukce (have a chat),

- gerundium a infinitiv,
- čas předminulý a předbudoucí (receptivně) v prostém i průběhovém tvaru u sloves pravidelných a nepravidelných,
- vyjadřování opakovaného děje (used to, would apod.),
- trpný rod, jeho forma a využití,
- všechny typy podmiňovacího způsobu, jeho tvoření a užití,
- frázová slovesa,
- slovesa změny stavu.

Předložky:

- vyjadřování pádových vztahů, přesouvání předložek na konec věty.

Spojky:

- frekventované souřadící a podřadící; ostatní podle potřeby receptivně.

Větná skladba

- neosobní vazby,
- souvětí souřadné (slučovací, odporovací, vylučovací) a podřadné. Způsob přiřazení vedlejších vět k větě řídicí,
- nepřímá řeč a souslednost časů,
- polovětné vazby – vazby slovesa v určitém tvaru s infinitivem a gerundiem,
- znalost používání trpného rodu,
- vyjádření českých jednočlenných vět, jejich anglické protějšky,
- funkce neurčitých tvarů slovesných ve větě (podmět, předmět, doplněk apod.), větná kondenzace,
- funkce přídavných jmen a příslovcí ve větě.

Pravopis

Další rozvíjení znalostí ze základní školy:

- vztah mezi výslovností a pravopisem,
- zdvojování souhlásek,
- dvojice slov, která jsou zaměňována,
- homofona,
- interpunkce,
- psaní velkých písmen.

NĚMECKÝ JAZYK

Výslovnost

- upevňování výslovnostních návyků žáků, popř. odstraňování chybných výslovnostních návyků,
- výslovnost nově osvojovaných slov, zvláště v souvislosti s odbornou terminologií (das Restaurant, das Café x der Café, die Loge, der Ingenieur spolu s grafickou stránkou jazyka).

Slovní zásoba

- obohacování slovní zásoby (tvoření slov, slovtvorné prostředky, přejímání slov),
- substantivní a adjektivní kompozita, zkratky a zkratková slova,
- nejdůležitější lexikální odlišnosti rakouské, resp. švýcarské němčiny,
- tzv. falsche Freunde,
- rozlišování receptivní a produktivní slovní zásoby, odborná terminologie,
- rozvíjení jazykového citu pro odpovídající vyjadřování v rámci jednotlivých jazykových rejstříků.

Mluvnice

Žák by měl umět ze základní školy:

Tvarosloví

Podstatná jména

*používání členu určitého a neurčitého,
skloňování podstatných jmen (1. – 4.p.),
množné číslo podstatných jmen, systematizace,
skloňování vlastních jmen,
vyjadřování českých pádů skloňováním, předložkami a skládáním, přivlastňovací pád,
zpodstatnělá přídavná jména.*

Přídavná jména

*skloňování po členu určitém a neurčitém,
stupňování pravidelné a nepravidelné,
přídavná jména zeměpisná.*

Zájmena

*osobní, přivlastňovací, záporná, frekventovaná tázací, ukazovací, neurčitá a vztažná,
skloňování nejpoužívanějších zájmen.*

Číslovky

*základní do tisíce,
skloňování řadových číslovek,
datum, zlomky, desetinná čísla.*

Slovesa

*časování pravidelných sloves, pomocných, způsobových a frekventovaných
nepravidelných sloves a sloves s předponami odlučitelnými v přítomném čase,
vazba ich möchte,
préteritum pravidelných a nepravidelných sloves a sloves způsobových,
vyjádření budoucnosti tvarem přítomného času,*

*použití slovesa werden k vyjádření budoucnosti, změny stavu a použití jako významového slovesa,
vyjádření trpného rodu (věty s man a opisné pasívum),
slovesné vazby,
konjunktiv préterita sloves sein, haben a způsobových sloves,
würde + infinitiv,
zvratná slovesa.*

Příslovce

*stupňování příslovcí,
tázací příslovce,
zájmenná příslovce.*

Předložky

*se 3., se 4., se 3. a 4. pádem,
splývání se členem,
předložky se 2. pádem receptivně.*

Spojky

frekventované souřadící a podřadící.

Větná skladba

*jednoduchá věta oznamovací, tázací, rozkazovací, rámcová konstrukce a slovosled v těchto větách,
slovosled ve větách vedlejších,
vyjadřování záporu včetně kein, vyjadřování záporu nicht mehr, kein mehr,
vazba es gibt,
věty s neurčitým zájmenem man.*

Tvarosloví

Podstatná jména:

- kategorie určenosti podstatných jmen, vynechávání členů,
- pravidla užití členů,
- frekventovaná složená podstatná jména, zkratky a zkratková slova,
- vlastní jména osobní; jména a názvy německých měst a německy mluvících zemí,
- zpodstatnělé slovní druhy.

Přídavná jména:

- skloňování přídavných jmen se všemi zvláštnostmi, stupňování přídavných jmen,
- přídavná jména zeměpisná.

Zájmena:

- rozdílné užívání zájmen v německém a mateřském jazyce (např. osobní zájmeno es v zástupné funkci a jako formální podmět); skloňování zájmen,
- ukazovací zájmeno dieser, tázací, neurčitá a vztažná zájmena,
- zájmena přivlastňovací a jejich použití,
- zvratná zájmena a jejich rozdílné užívání v němčině a mateřském jazyce.

Číslovky:

- užívání základních a řadových číslovek při vyjadřování data, letopočtu a při udávání času, měny; zlomky; desetinná čísla; označení míry a hmotnosti po číslovkách. Číslovky násobné, podílné, neurčité.

Slovesa:

- časy, způsoby: perfektum dalších pravidelných, pomocných, způsobových a nepravidelných sloves a plusquamperfektum,
- neurčité tvary slovesné (infinitiv činný přítomný a minulý, infinitiv trpný přítomný),
- další slovesné vazby (např. in Betrieb setzen),
- slovesa s neodlučitelnými předponami, systematizace; popř. slovesa s předponami dílem odlučitelnými, dílem neodlučitelnými,
- konjunktiv préterita slabých a silných sloves,
- rozdíly v užívání zvratných sloves v mateřském jazyce a němčině,
- trpný rod přítomného času, préterita a perfekta,
- průběhové a stavové pasívum,
- podmiňovací způsob (konjunktiv préterita a plusquamperfekta).

Příslovce:

- pravidelné a nepravidelné stupňování příslovcí,
- zájmenná příslovce (systematizace), směrová příslovce.

Předložky:

- osvojování předložek v rámci odlišného systému vyjadřování časových, prostorových a dalších vztahů.

Spojky:

- další souřadící, pořadící,
- spojky fungující v jiném významu jako odlišný slovní druh (während, da, bis, seit).

Větná skladba

- vztahy mezi větami v souvětí souřadném a v souvětí pořadném:
- souřadné slučovací (dann, ferner, receptivně einerseits–anderseits), odporovací (aber, sondern), vylučovací (oder, sonst, entweder–oder), důvodové (nämlich, doch, ja), důsledkové (darum, receptivně deswegen, also) a věty práci;
- pořadné: věty podmětne, předmětne, přívlastkové, příslovečné, časové (als, wenn, sooft, solange, seit(dem), nachdem, receptivně während, bis, bevor), způsobové (wie, als, je-um so, als ob/als wenn, so–dass, zu–als dass, soviel, dadurch–dass, ohne dass, statt dass), důvodové (weil, da), účelové (damit), podmínkové, přípustkové (obwohl, obgleich, trotzdem), včetně vět zevšeobecňovacích (Wohin er auch kam, überall war er willkommen. Koste es, was es wolle, ...(Soll) Mag das kosten, was es wolle ...). Výběr typu vět bude záviset na výukovém materiálu,
- nepřímá řeč,
- prostý a závislý infinitiv,
- polovětné vazby infinitivní a participiální,
- vyjadřování modality, např. skromné mínění (Er wird es gemacht haben), subjektivní dohad (Wer mag das sein?), odůvodněný předpoklad (Er musste sie schon einmal gesehen haben.), povinnost, oprávnění (Sie hat mit dir etwas zu besprechen.), cizí mínění (Er soll krank sein.), přání (Käme er doch! Möchte er doch hier sein!), užívání infinitivu trpného přítomného ve spojení s modálním slovesem (es muss (soll) repariert werden),
- zápor a zvláštnosti jeho užívání.

Pravopis

- – psaní velkých písmen; přehlásky; vyjadřování dlouhých/krátkých slabik v písmu; psaní ss; interpunkce; dělení slov,

- – psaní cizích slov v němčině.

Je třeba důsledně dbát na dodržování pravopisu podle nové pravopisné normy.

FRANCOUZSKÝ JAZYK

Výslovnost

- slovní a větný přízvuk,
- intonace, protiklad oznamovací a tázací věty; pauzy; mluvní tempo,
- členění vět; vliv rytmu na výslovnost,
- navazování a vázání,
- samohláskové fonémy – odlišnosti od mateřského jazyka s důrazem na protiklady, napjatost a přesné rozlišování zavřených a otevřených, zaokrouhlených a nezaokrouhlených, nosových a ústních samohlásek, výslovnost temného ō, rozlišování znělých a neznělých souhlásek v konečné pozici; rozlišování otevřených a zavřených slabik,
- výslovnost číslovek.

Slovní zásoba

- osvojení produktivních slovtvorných postupů; nejběžnější případy odvozování předponami a příponami. Substantivní, adjektivní a verbální kompozita; zkratky a zkratková slova,
- mezinárodně užívaná slova a jejich význam; problematika tzv. faux amis,
- porozumění nejběžnějším výrazům z nižších stylových rovin a regionálních variant.

Mluvnice

Žák by měl umět ze základní školy:

Tvarosloví

Podstatná jména

rod a číslo podstatných jmen,

členy, základní pravidla o jejich užívání a absenci, stahování členu le, les s předložkami de, à,

dělivý člen,

nejužívanější případy nepravidelného tvoření množného čísla,

nejužívanější zkratky, zkratková slova a substantivní kompozita.

Přídavná jména

rod a číslo přídavných jmen; nepravidelnosti při tvoření ženského rodu a množného čísla, shoda přídavných jmen s podstatnými jmény a zájmeny,

přídavná jména beau, nouveau, vieux,

stupňování přídavných jmen, srovnávání.

Zájmena

osobní zájmena nesamostatná i samostatná (nesamostatná v předmětu včetně kombinace dvou zájmených předmětů),

zvratné zájmeno se,

ukazovací zájmena nesamostatná a samostatná, i s příklonkami, a přivlastňovací zájmena nesamostatná,

tázací zájmena qui, que (qu'est-ce que), quoi,

neurčitá zájmena on, tout, chaque, chacun, même, autre, plusieurs,

vztažná zájmena *qui, que, dont, quoi*,
souvztažná zájmena *ce qui, ce que, de quoi*,
záporná neurčitá zájmena *aucun, rien, personne, n'importe qui, quoi*,
zájmenná příslovce *en, y* (ve funkci příslovce místa i zájmena).

Číslovky

základní číslovky 1 – 1 000 000, řadové číslovky první – desátý,
základní početní úkony,
čtení zlomků a desetinných čísel,
hromadné číslovky.

Slovesa

pravidelná slovesa na *-er, ir*,
slovesa se změnami kmenových souhlásek a s pravopisnými změnami, např. *acheter, commencer, payer*,
pomocná slovesa a některá nepravidelná slovesa (např. *connaitre, dire, écrire, mettre, ouvrir, partir, pouvoir, rire, venir, voir, vouloir, ...*),
zvratná slovesa,
neosobní výrazy *il est, il fait, il faut*,
časy a způsoby: indikativ přítomného času, opis pro vyjádření blízké budoucnosti – *futur proche + aller*, jednoduchý budoucí čas – *futur simple*, rozkazovací způsob, podmiňovací způsob přítomný – *conditionnel présent*, minulý čas složený – *passé composé*, souminulý čas, imperfektum *-imparfait; passé simple* receptivně,
nefinitní tvary slovesné: *infinitif; příčestí minulé (participe passé)* a jeho shoda s podmětem i předmětem,
trpný rod.

Příslovce, příslovečná sousloví

odvozování příslovcí způsobu od přídavných jmen,
pravidelné stupňování příslovcí,
nepravidelné stupňování příslovcí *bien, beaucoup, peu*,
další příslovce času, místa, způsobu, míry, souhlasu a nesouhlasu s rozšiřováním slovní zásoby.

Předložky, předložková sousloví

frekventované předložky v souladu s vyjadřováním místních, časových aj. vztahů a s rozsahem slovní zásoby.

Spojky viz větná skladba

Uváděcí výrazy

voici, voilà, c'est, ce sont.

Větná skladba

základní větné vztahy a větné členy,
pořádek slov ve větě (postavení větných členů ve složitějších strukturách),
jednoduchá věta,
existenciální vazba *il y a*,
souvětí souřadná *slučovací, odporovací, důsledková*,
souvětí podřadná s důrazem na věty vztažné a spojkové věty *předmětné, časové (avant que, quand, lorsque, pendant que, après que aj.)*, *příčinné (parce que, puisque, comme)*,
účelové (pour que), *podmínkové (si + présent, si + imparfait)*,
polovětné konstrukce podmětové, časové, předmětové, účelové, způsobové,

slovesné opisy, např. *commencer à + infinitif, continuer à + infinitif, être en train de + infinitif, se mettre à + infinitif, avoir à + infinitif, ne pas arriver à + infinitif, faire + infinitif*,
souslednost časů v oznamovacím způsobu (vyjádření současnosti a následnosti),
řeč/otázka přímá a nepřímá (s vazbou na souslednost časů),
zdůrazňovací rámcová konstrukce (*c'est ... qui, c'est ... que*).

Tvarosloví

Podstatná jména:

- členy a jiné determinanty substantiv; vynechávání členů,
- protiklad rodu, protiklad čísla,
- systém prostředků pro vyjadřování větných vztahů odpovídajících českým pádům (předložky, amalgamy *du, des, au, aux*, slovosled),
- vlastní jména (osobní, zeměpisná atd.); ve spojení s užíváním předložek a členů.

Přídavná jména:

- rod a číslo přídavných jmen, frekventované nepravidelné tvary, systematizace,
- korelace postavení a významu přídavných jmen.

Zájmena:

- existence a funkce samostatných a nesamostatných tvarů zájmen,
- nesamostatná zájmena ukazovací, přivlastňovací, tázací a neurčitá ve funkci určovatelů,
- zvláštnosti v užívání zájmen ve srovnání s mateřským jazykem.

Číslovky:

- číslovky základní, řadové, násobné a hromadné; systematizace,
- užívání základních a řadových číslovek při početních úkonech, vyjadřování data, letopočtu a při udávání času,
- číselná příslovce.

Slovesa:

- slovesa pravidelná, frekventovaná nepravidelná, slovesa se změnami kmenových souhlásek a s pravopisnými zvláštnostmi; systematizace,
- slovesné časy – *plus-que-parfait, futur antérieur; passé simple, passé antérieur* a dvojité složené časy receptivně,
- slovesné způsoby – podmiňovací způsob minulý – *conditionnel passé*, subjunktiv přítomný – *présent du subjonctif*, subjunktiv minulý – *passé du subjonctif*,
- neinfinitní tvary slovesné a jejich funkce – infinitiv (přítomný a minulý) – *infinitif*, příčestí minulé – *participe passé*, příčestí přítomné – *participe présent*, přechodník – *gérondif*,
- základní způsoby vyjadřování trpného rodu,
- neosobní slovesa, polopomocná a pomocná slovesa.

Předložky, předložková sousloví:

- předložky v rámci odlišného systému vyjadřování časových, prostorových a dalších vztahů,
- polyfunkčnost předložek a předložkových sousloví.

Spojky a spojková sousloví:

- souřadící a podřadící spojky vyjadřující vztahy v oddílu Větná skladba, méně frekventované pouze receptivně.

Částice, uváděcí výrazy:

- que, est-ce que, n'est-ce pas, comme, si, bien aj.,
- voici, voilà, il y a aj.

Citoslovce:

- receptivní osvojení běžných citoslovcí a citoslovečných spojení, některých produktivně.

Větná skladba

- vztahy mezi větnými členy; problematika kongruence ve francouzštině a řízenost,
- vztahy mezi větami v souvětí souřadném slučovacím (ni ... ni, puis, ensuite), odporovacím (mais, cependant, en revanche, au contraire, pourtant), stupňovacím (non seulement ... mais aussi/encore), vylučovacím (ou, ou bien, soit ... soit, sinon, tantôt ... tantôt), vysvětlovacím (car, en effet, donc, ainsi, alors, aussi) a podřadném, zejména věty vztahné (qui, que, quoi, dont, lequel, ou), příslovečné časové (quand, lorsque, pendant que, tant que, avant que, après que, au moment ou, en attendant que, jusqu'à ce que, comme), příčinné (parce que, puisque, comme), účelové (pour que, afin que,), podmínkové (si, au cas ou, en cas que, a condition que, au moins que, pourvu que). Další souvětí a méně frekventované spojky jsou osvojovány podle potřeby nebo receptivně: věty podmětne a předmětne (que, de ce que), účinkové (de façon que, de (telle) manière que, si bien que), odporovací (tandis que), přípustkové (quoique, bien que), způsobové (sans que), přirovnávací comme, comme si, ainsi que),
- polovětné konstrukce (pour + inf., avant de + inf., sans + inf., event. další v souladu s probranými typy souvětí),
- souslednost časů v indikativu i v subjunktivu (vyjádření současnosti, předčasnosti i následnosti),
- pořádek slov ve větě (postavení podmětu a předmětu, zájmenných předmětů ve větách se složenými časy),
- slovesné opisy vyjadřující modalitu (devoir, pouvoir, savoir, vouloir + infinitif, avoir à + infinitif), čas (venir de + infinitif), konec děje (finir de + infinitif), terminativní vazby (ne pas arriver à + infinitif, réussir à + infinitif), přerušení děje (cesser de + infinitif, arrêter de + infinitif), trvání, průběh, pomalý postup děje (être en train de + infinitif, être occupé à + infinitif, rester à + infinitif), obvyklost děje (avoir l'habitude de + infinitif), faktitivní slovesný opis (faire + infinitif),
- nejběžnější verbonominální a verboadverbiální konstrukce,
- souslednost časů (vyjádření současnosti, předčasnosti i následnosti),
- přímá a nepřímá řeč a otázka.

Pravopis

- jevy zdůrazňované ve výslovnosti (zejména členění slov ve výslovnosti vázaných), chápání vztahů mezi fonémy a grafémy,
- funkční užívání pravopisných znamének a rozdělovacích znamének,
- rozdělování slov,
- velká písmena, zkratky a značky.

ŠPANĚLSKÝ JAZYK

Výslovnost

- rytmické členění výpovědi na úrovni hlásek i vyšších celků; dvojhlásky a trojhlásky, rozlišování r, rr.

Žáci si osvojí kteroukoli z výslovnostních variant španělštiny, odlišné jevy druhé varianty zvládnou pouze informativně.

Slovní zásoba

- tvoření abstraktních podstatných jmen, zdvojnásobení a slov pomnožných,
- tvoření jmen obyvatelských,
- tvoření antonym (předpony a-, des-, i(n)-),
- internacionalismy z hlediska významových odlišností od mateřského jazyka,
- receptivně základní rozdíly ve slovní zásobě mezi evropskou a latinskoamerickou španělštinou (tvoření zdvojnásobení, význam slov a jejich užití).

Mluvnice

Žák by měl umět ze základní školy:

Tvarosloví

Podstatná jména

pravidla o tvoření množného čísla,

pravidla o užívání členů (člen určitý, neurčitý, nulový), stažené tvary určitého členu -el s předložkou de (del), a (al),

člen určitý ve funkci ukazovací a odkazovací; při stupňování přídavných jmen a příslovcí,

člen nulový při oslovení, u jednoslovných názvů měst a zemí,

člen neurčitý při vyjádření přibližnosti u číselných údajů.

Přídavná jména

rod a číslo přídavných jmen, přechylování přídavných jmen,

shoda přídavných jmen s podstatnými jmény a zájmeny (jako přívlastek, jako jmenný přísudek),

přídavná jména označující národnost,

nepravidelná přídavná jména,

přídavná jména se slovesy ser a estar,

stupňování pravidelné a nepravidelné,

superlativ absolutní s muy.

Zájmena

osobní zájmena ve funkci podmětu i předmětu, skupiny osobních zájmen nesamostatných;

osobní zájmena po předložkách,

přívlastňovací zájmena nesamostatná a samostatná,

ukazovací zájmena nesamostatná i v samostatném postavení, tázací zájmena, zájmena

neurčitá (algo, alguien, alguno, todo, otracada, uno, nada, nadie, ninguno) a záporná

zájmena zvrtná s předložkou con,

zájmena vztažná.

Číslovky

základní (1 – 1 000 000), řadové první – desátý,

základní početní úkony,

nejfrekventovanější neurčité číslovky.

Slovesa

kategorie osoby a čísla,

pravidelná slovesa,

nepravidelná slovesa (např. *ser, tener, estar, hacer, poder, dar, decir, saber, conocer, venir, vir*), nepravidelná slovesa s hláskovými změnami,

zvrtná slovesa,

časy a způsoby: indikativ přítomného času – *presente*, vyjádření blízké budoucnosti opísem *ir* + infinitiv, budoucí čas – *futuro*, rozkazovací způsob, jednoduché perfektum – *préterito perfecto simple*, složené perfektum – *préterito perfecto compuesto*, imperfektum – *imperfecto*, kondicionál jednoduchý – *condicional*, subjunktiv přítomný – *presente de subjuntivo* po výrazech a slovesech vyjadřujících nutnost, přání, pocity, v rozkaze, rozkazovací způsob kladný a záporný, *gerundio* (ve spojení s *estar*).

Předložky a spojky

vyjadřování tzv. pádových vztahů a místních a časových funkcí *a, de, con, en, para*. Ostatní v rámci slovní zásoby a v rámci větné skladby (spojky *y, que, porque, pero, si*).

Příslovce

frekventovaná,

odvozování příponou *–mente*.

Větná skladba

základní větné vztahy,

pořádek slov ve větě, jednoduchá věta oznamovací, tázací, rozkazovací, věty kladné a záporné, souvětí souřadné a podřadné (věty vztahné, příslovečné časové (*cuando, antes (de), que, después (de) que*), účelové (*para que*), podmínkové (*si* + přítomný čas). Dvojitý zápor ve větě. Řeč přímá a nepřímá. Infinitivní vazby: *para* + infinitiv, *al* + infinitiv, *antes de* + infinitiv, *después* + infinitiv. Opisné tvary slovesné: *comentar a* + infinitiv, *acabar de* + infinitiv, *terminar de* + infinitiv, *estar* + *gerundio*. Využívání syntaktické identity se strukturou české věty.

Tvarosloví

Podstatná jména:

– užívání členů; vynechávání členu.

Přídavná jména:

– postavení přídavných jmen, významové rozdíly.

Zájmena:

– užívání tvarů zájmen; systematizace,

– oslovování a vyjadřování důrazu u osobních zájmen; receptivně teritoriální rozdíly ve způsobech oslovování s důsledky pro vyjadřování rozkazu a přání.

Číslovky:

– užívání základních a řadových číslovek při vyjadřování data, letopočtu a při udávání času.

Slovesa:

– systém slovesných časů pro vyjadřování dějů současných, minulých a budoucích (*préterio pluscuamperfecto, futuro imperfecto*) pravidelných a frekventovaných nepravidelných sloves; *futuro perfecto* a *préteritum anterior* receptivně,

- systém slovesných způsobů pro vyjadřování postoje mluvčího (imperativ, indikativ, kondicionál, subjunktiv),
- tvoření a užití infinitivu (jednoduchého i složeného), gerundia (jednoduchého i složeného) a participia pravidelných a frekventovaných nepravidelných sloves,
- tvoření a užití slovesných perifrází s infinitivem, gerundiem a participiem,
- tvoření a užití opisného i zvratného pasiva,
- pravidla o souslednosti časů a jejich aplikaci,
- receptivně teritoriální rozdíly v užívání jednoduchého a složeného perfekta a tvarů subjunktivu imperfekta a plusquamperfekta na -re, -se.

Předložky:

- předložky v rámci odlišného systému vyjadřování časových, prostorových a dalších vztahů.

Příslovce a příslovečné výrazy:

- rozšíření rejstříku příslovečných výrazů o konstrukce typu de forma, de manera ... + přídavné jméno.

Větná skladba

- pořádek slov ve španělské větě, s důrazem na postavení adjektiv a tzv. nepřízvučných tvarů osobních zájmen, vytýkáci konstrukce,
- souslednost indikativní i subjunktivní,
- užívání tzv. polovětných vazeb, zejména s infinitivem a s gerundiem, receptivně i s participiem,
- vyjadřování mezivětných vztahů v souvětí souřadném (slučovacím, odporovacím, vylučovacím, příčinném a důsledkovém) a podřadném: užití indikativu, subjunktivu a kondicionálu ve větě vedlejší, souslednost časů; věty příslovečné (podmínkové, přípustkové, způsobové, časové, místní) užívání slovesných tvarů a polovětných vazeb s infinitivem a gerundiem; věty vztažné (restriktivní i nerestriktivní, užívání indikativu a subjunktivu),
- vyjadřování významových vztahů mezi výpověďmi a výpovědními celky v textu (en efecto, si acaso, mejor dicho, o sea, en consecuencia, por supuesto), odkazování pomocí členu a ukazovacích, osobních a přivlastňovacích zájmen.

Pravopis

- psaní otazníků, vykřičníků, uvozovek; velkých písmen; označování přízvuku; pravopisné změny u sloves; internacionalismy,
- osvojení základních pravidel pro interpunkci souvětí a grafické uspořádání jazykových projevů (oslovení v dopisech, výčty v odborných textech, rozdíly v grafickém uspořádání adresy ve Španělsku a v Latinské Americe atd.)

RUSKÝ JAZYK

Výslovnost

- intonace a rytmus věty oznamovací, tázací rozkazovací a intonace různých typů tázacích a rozkazovacích vět,
- redukce samohlásek a intenzita slovního přízvuku,
- výslovnost slabik s nepárovými souhláskami; výslovnost měkkých a tvrdých hlásek,
- výslovnost slov přejatých,
- intonační vyjádření různých emocionálních stavů (např. údiv, pochybnost, radost).

Slovní zásoba

- frekventované způsoby tvoření slovní zásoby (odvozování, skládání, víceslovná pojmenování, zkracování, přejímání slov z cizích jazyků, současné tendence v jazyce),
- významová stránka jazyka (mnohoznačná slova, synonyma, antonyma, homonyma atd.),
- důraz na slova, u kterých dochází k interferenci s mateřským jazykem, zejména v užívání odlišných slovesných vazeb; na druhé straně důsledně využívat příbuznosti mateřského jazyka.

Mluvnice

Žák by měl umět ze základní školy:

Tvarosloví

Podstatná jména

rod podstatných jmen,

*skloňování podstatných jmen (завод, школа, правило, день, неделя, тетрадь),
nejfrekventovanější odchýlné tvary podstatných jmen, např. друзья, города, ребята).*

Přídavná jména

skloňování přídavných jmen typu новый, (молодой), летний,

stupňování frekventovaných přídavných jmen převážně lexikálně podle komunikativních potřeb.

Zájmena

skloňování zájmen osobních, přivlastňovacích, ukazovacích, tázacích.

Číslovky

základní 1 – 100 a výše v 1. – 4. pádě,

tvoření a skloňování číslovek řadových,

vyjadřování celých hodin a roků lexikálně.

Slovesa

časování sloves obou typů v přítomném, budoucím a minulém čase,

časování frekventovaných sloves se změnami souhlásek typu нисать, ходить ve všech časech,

časování zvrtných sloves,

časování frekventovaných nepravidelných sloves, např. есть, пить, мочь,

rozkazovací způsob, podmiňovací způsob,

rozlišování frekventovaných sloves dokonavého a nedokonavého vidu (lexikálně).

Příslovce

frekventované tvary 2. a 3. stupně převážně lexikálně podle komunikativních potřeb.

Větná skladba

*jednoduché věty oznamovací, tázací, rozkazovací s hlavním zřetelem ke strukturám odlišným od češtiny,
vyjádření vykání,
vyjádření počítaného předmětu po číslovkách s důrazem na vazby s číslovkami 2, 3, 4 s podstatnými jmény,
frekventované slovesné vazby odlišné od češtiny (lexikálně),
struktury vyjadřující nutnost, možnost (nemožnost) a potřebnost ve všech časech (должен, нужно, надо),
struktury s infinitivem (Как пройти к вокзалу),
praktické používání základních typů souvětí,
frekventované předložkové vazby s důrazem na rozdíly proti češtině, např. для, против, по, около.*

Tvarosloví

Podstatná jména:

- rozdíly v rodě podstatných jmen,
- 7. pád j. č. a 2. pád mn. č. podstatných jmen mužského rodu zakončených na -ж, -ш, -ч, -щ, -ц,
- frekventované neproduktivní tvary podstatných jmen – 6. pád j. č. podstatných jmen mužského rodu na -у po předložkách в, на (на берегу, в лесу), 1. pád mn. č. -а, -ане/-яне, -ата/-ята, -ья,
- skloňování podstatných jmen typu трамвай, статья,
- vybraná frekventovaná pomnožná a hromadná v porovnání s mateřským jazykem,
- skloňování podstatných jmen osobních na -ов, -ев, -ин,
- rozdíly v rodě frekventovaných přejatých podstatných jmen.

Přídavná jména:

- skloňování přídavných jmen tvrdých a měkkých, skloňování přídavných jmen přivlastňovacích typu волчий, мамин, отцов,
- stupňování přídavných jmen, jednoduché a složené tvary 2. a 3. stupně, jejich užití ve větě.

Zájmena:

- zájmena osobní, ukazovací, přivlastňovací a tázací a jejich skloňování,
- tvoření a funkční používání zájmen neurčitých a záporných.

Číslovky:

- skloňování číslovek základních; vazby číslovek základních s podstatnými a přídavnými jmény,
- užívání základních a řadových číslovek při vyjadřování data, letopočtu a při udávání času, míry, váhy a měny; čtení početních úkonů, zlomků, procent či norem se zdůrazněním podle typu školy,
- číslovky neurčité a násobné.

Slovesa:

- pohyblivý přízvuk ve tvarech přítomného času; čas minulý, budoucí; vykání,
- frekventovaná nepravidelná slovesa,

- vyjadřování trpného rodu v porovnání s mateřským jazykem,
- přechodníky a přídavná jména slovesná (lze i lexikálně),
- nepravidelné tvoření minulého času (умер, лѣт),
- rozlišení vidu; funkční používání sloves pohybu.

Předložky:

- vyjadřování místních, časových a příčinných vztahů v porovnání s češtinou (по, около, у, между, среди, против, из, с, из-за, за-до, через-после, через, за atd.).

Větná skladba

- větný a členský zápor,
- vyjadřování možnosti, potřeby a nutnosti – v různých časech,
- věty infinitivní, především vyjadřování místa a času,
- slovesné vazby a adjektivní vazby odlišné od mateřského jazyka,
- vyjadřování vlastnictví,
- jednočlenné věty,
- složitější syntaktické struktury odlišné od mateřského jazyka. Vyjadřování souřadných vztahů spojkami. Vyjadřování podřadných vztahů spojovacími výrazy a spojkami (который, какой, потому что, чтобы, если, если бы, хотя),
- přechodníkové a participiální vazby receptivně, nejfrekventovanější podle potřeby produktivně.

Pravopis

- pravopis nově osvojené slovní zásoby,
- grafické vyjádření tvrdosti a měkkosti párových souhlásek,
- funkční užití měkkého a tvrdého znaku,
- psaní zdvojených souhlásek ve slovech ruských a ve frekventovaných přejatých slovech (v souvislosti s tvořením slov, důraz na -нн-),
- fonetický způsob psaní předpon např. ис-/из- atd.,
- psaní velkých písmen (názvy států, důležité zeměpisné názvy, významné mezinárodní organizace atd.) v porovnání s mateřským jazykem,
- psaní не u slovesa a částice ли,
- zakončení -ли v množném čísle minulého času.